

# Eudald Graells, l'últim custodi

A la plaça se sent el parrupeig dels coloms. Els xiscles d'orenets i falciots queden en segon terme, i són poques les refilades d'altres aus, potser menys nombroses que en anys anteriors, quan uns alts avets verds, uns blavosos xiprers aromàtics competien amb el campanar de l'església; potser encara menys nombroses que quan l'esplanada va ser un cementiri, i generacions de bons ripollesos hi descansaven el que creien el seu darrer repòs, bressolats pel cant d'aquells ocells llunyans.

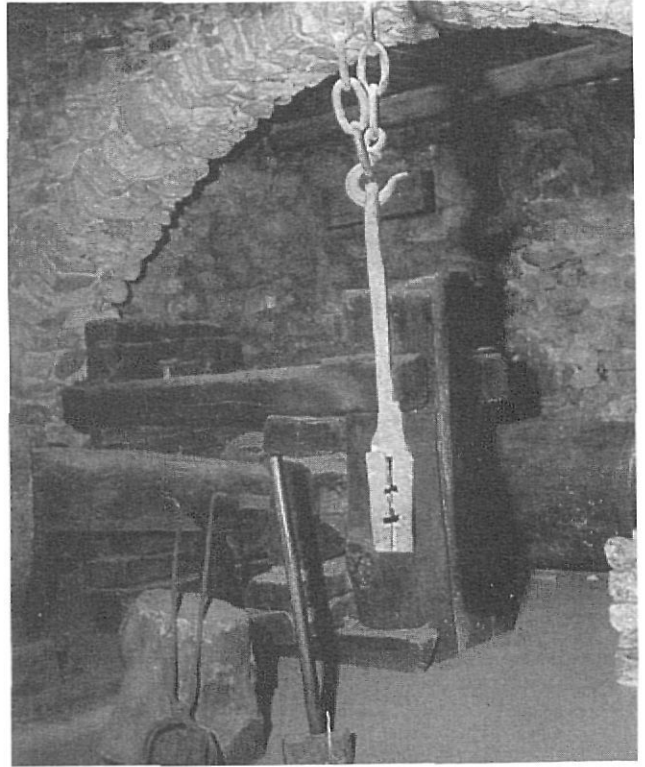
En aquest lloc —en aparença, el mateix lloc— es confonen avui els jocs de la canalla amb les distraccions més assossegades dels ancians. I mentre els nens juguen i ja

esdevenen vells, més enllà del mur on el sol dibuixa el pas del temps amb duresa de pedra («volat irreparable», es llegeix sota el gnòmon), allà dins encofurnats dormen els objectes.

Dormen en ordre, en un cosmos fictici reflex d'un demiürg ara sobri i estricte, ara enjogassat o amorós. Com tot univers —insondable en extensió, inapreciable en profunditat— el regne dels objectes s'expandeix. En el trànsit cap en aquest món reservat, els objectes incompresos s'han anat escampant per les velles golfes rescatades també de l'oblit, i hi han creat noves seccions, novíssimes geografies on sols la seva presència atorga sentit. És el visitant qui, amb la mirada,

*L'Arxiu-Museu  
de Ripoll.*





amb el record (qui sap si amb la invenció) sorolla els objectes. Agraïts, reviuen segons la força amb què són evocats. De fet, la muda pèndola descansa aliena a les hores que passen; només, de tant en tant, el rítmic martelleig d'una joguina imita un brogit exterior de fa temps apagat.

Per les sales tranquil·les, si féu un esforç, sentireu ressonar, potser, antigues converses d'en Tomàs Raguer, forjat en l'esperit patriarcal de la Restauració; o els ecos somorts d'opinions més inquietes, d'Agustí Casanovas o de Zenon Puig, totes ben entranyables. Hi ressona també el fregadís de tantes passes, de tants esglaons pujats i tornats a baixar, en un moviment circular que no cessa. Però és molta la cura que hi heu de posar. Les paraules alades, els sorolls

estantissos, els devora el silenci. Ni els objectes mantenen el mot que se'ls havia atorgat.

Tot sembla igual, però res no és



igual. Avui a la plaça tot s'assembla a la resta dels dies: els infants s'il·lusionen sota el sol que campeja, sobre les lloses que cremen. Els vells reprenen el camí ja sabut dia rere dia, fent i desfent a l'empara d'unes parets que arreceren l'estada. Els coloms forasters, símbol irenista per a uns, simple molèstia per als altres, senyoregen la plaça.

Tot sembla igual, però res no és igual. Eudald Graells ha mort. Desapareix l'últim custodi, l'interpret i mentor del món recòndit de l'altre costat del mur. I amb ell desapareix inevitablement el museu que pensàvem conèixer.

JORDI MASCARELLA